Posamezna številka stane 30 vin-rjev.

18. številka. Maribor, dne 29. aprila 1919. 53. letnik.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

[illegible]

Prevoz telesnih ostankov prvih jugoslovanskih mučenikov v domovino.

Pred 248 leti, t. j. dne 30. maja 1671, so v Dunajskem Novem Mestu odsekali glavo hrvatskemu banu Petru Zrinskemu in njegovemu drugu Franjo Krste Frankopanu. Obsojena sta bila v mučeniško smrt in grozno dolgotrajno trpljenje v ječah, ker sta hotela že tedaj združiti vse jugoslovanske pokrajine v skupno kraljestvo. Nasilni nemški Habsburžani so jima tudi uničili rodbino. Nepopisne tuge in muke sta pretrpela ta dva moža pod nemško okrutostjo. Padle so sicer njune glave, poginiti je moral njun rod, a njuna nedolžna kri se je tisočero maščevala nad nemškimi rabeljni in okrutneži. Nemštvo, ki je hotelo z silo zatreti nas Jugoslovane, je strto, premagano. Prešernih nemških Habsburžanov ni več. Kri na tisoče in tisoče po nedolžnem od Nemcev v stari in novi dobi umorjenih Jugoslovanov je vpila do neba tako dolgo, dokler ni zmagala pravica nad divjo nemško silo. Jugoslovani smo dobili svobodno državo.

In te dni se je izpolnila tudi vroča želja bratov Hrvatov: Prepeljali so si telesne ostanke obeh prvih jugoslovanskih mučenikov v domovino. Iz Zagreba je dospelo v nedeljo, dne 27. t. m., s posebnim vlakom lepo število Hrvatov, Hrvatic in Srbov v Maribor, da pričakajo prihod Zrinsko-frankopanskega vlaka, ki pripelje oba mučenika iz Dunajskega Novega Mesta. Brate Hrvate in Srbe je pozdravil mestni gerant dr. Pfeifer, odzdravil je Zagrebčan dr. Bradaška. Vlak je v Spilju pričakovalo posebno slovensko odposlanstvo. Spilje, posebno kolodvor, grad in cerkev, so bili okrašeni z zastavami. Vojaštvo je napravilo blizu demarkacijske črte čez železnico lep slavolok z napisom: „Prvima narodnima mučenikoma najsevernejša posadka Jugoslavije." Prihod vlaka (ob 2.14 pop.) so naznanjali topiči in salve pušk. Na kolodvoru je bilo na stotine obmejnega prebivalstva. Ko je vlak prispel na slovenska tla, je pozdravil goste dr. Rosina, odzdravil je vodja prevoza dr. Deželič. Ljudstvo je klicalo: Slava in Živijo! Svečana sprejema sta bila tudi v St. Ilju in na Pesnici. Nad vse veličasten pa je bil sprejem v Mariboru. Na glavnem kolodvoru in po vsem širnem prostoru se je zbralo gotovo nad 20.000 ljudi. To vam je bilo morje navdušenih Jugoslovanov. Ko je vlak, ki je bil okinčan z zastavami in zelenjem, privozil na tukajšnji kolodvor, je bilo nebo popolnoma vedro. Kljub ogromni gnječi je vladal lep red in mir. Topovi so grmeli, godba je svirala koračnico „U boj!", nad pozoriščem pa je plul zrakoplov. Pevci so zapeli turobno žalostinko „Ptički, jaz vprašam vas?" Godba je zaigrala himno Frankopanko.

Na oder je stopil poverjenik dr. Verstovšek, ki je slavil jugoslovanska mučenika in je klical ljudstvu: „Popolna zmaga ali smrt!" In ves narod je prisegal za njim. General Maister je na koncu svojega govora vskliknil: „Vsi jugoslovanski vojaki prisegamo, da, dokler naša zemlja ni popolnoma svobodna, jo bomo branili in se borili za njeno srečo in svobodo do zadnjega moža, do zadnje kapljo krvi!" General je potegnil sabljo in za njim so prisegali ob navzočnosti nad 20.000 Jugoslovanov vsi njegovi častniki in vojaki. To je bil zgodovinsko svečan trenotek.

Nato sta govorila člana zagrebškega odbora dr. Karlić in gospa Kovačevičeva. Na krsto so položila mariborska slovenska društva, razni vojaški oddelki in oblasti krasne vence. Mariborska Zveza slovenskih krščanskoc. društev je poklonila veneo z napisom: „Borilcema za jugoslovansko svobodo."

G. knezoškof dr. Napotnik je ob svečani asistenci gg. kanonikov: dr. Mateka, Moravca, dr. Tomažiča, Arzenšeka in dr. Vraberja opravil mrtvaške molitve in blagoslovil telesne ostanke obeh mučenikov.

Ih zopet so zagromeli topi, vojaški oddelki so oddali salve, pevci so zapeli in godba je zaigrala hrvatsko, srbsko in slovensko himno. Na slavnostnem prostoru je bilo vse lepo urejeno. Vsako društvo, šolska mladina in druga zastopstva so stala na določenem mestu. Izmed društev smo opazili zastave Orlov, kat. del. društva, slov. kat. del. društva v Študencih, zavoda čč. šolskih sester, Sokolov itd. Ljudstva je bilo toliko, da je bil ves širni prostor od Leiteršberga do železniškega mostu poln ljudi. Celo na kolodvorski strehi in na strehah železniških vozov je bilo nad 1000 oseb. Nemci so debelo gledali, se niso mogli načuditi toliki množici in tako vzornemu redu. — Zvečer se je vršil v Narodnem domu pozdravni večer na čast hrvatskim in srbskim gostom.

Voz, v katerem je bila krsta, je ostal čez noč na tiru. Častno stražo ob krsti so prevzeli že v Spilju jugoslovanski visokošolci iz Zagreba. Glavna krsta je umetno delo. Narejena je iz cina. V njej je stara manjša krsta, v kateri so shranjeni ostanki obeh velikih Jugoslovanov. Dr. Riesner, ki je preiskal kosti, je izjavil našemu uredniku, da so še iste dokaj dobro ohranjene. Celo nekaj zob je še v lobanji.

V pondeljek, dne 28. aprila, pred 10. uro, je bil sloves. Ljudstva je bilo zopet domala toliko, kot v nedeljo. V imenu obmejnih Slovencev se je poslovil od bratov z juga in mučenikov profesor dr. Ant. Medved. Za veličasten sprejem se je Slovencem zahvalil dr. Bradaška. Pevci so zapeli, godba je igrala, topovi in salve so grmele, bratje s severa in juga so se poslavljali in si obljubovali zvestobo v nesreči in sreči, ljudske množice pa so vsklikovale: Slava in živijo! Mirno je vlak odpeljal proti jugu.

LISTEK.

Vojaški novinec.

Belgijska povest.

Spisal Franjo Kunsjans; preložil za „Slov. Gospodarja" Al. B.

(Dalje.)

Solnce se je bilo med tem visoko dvignilo ter šlo svojo luč čez pustinjo kot ognjeno reko. Vročina je bila tako huda, da sta popotnika hropela in jima je pot lil z obraza. Vojak pa ni tožil o utrujenosti in krepko korakal za svojo vodnico. Molčanje je pretrgal samo z opazko, da ga bole oči, kakor bi pekoče solnce pohujševalo vnetje.

Ko sta bila prehodila dobro uro, se je deklica naenkrat ustavila, ne da bi bila kaj rekla slepcu. A on jo začuden vpraša:

„Katrica, kaj pa je, da si naenkrat obstala?"

„Lepo sem jo zavozila, Janez!" odgovori Katrica. „Kdo ve, kdaj sva že zašla s prave ceste, sedaj pa stojiva pred široko vodo, ki teče preko cele pustinje, brvi pa ne vidim nikjer nobene."

„To pa ni prijetno", pravi Janez, „jaz sem res že truden. Ali je voda globoka?"

„O ne, samo širok potok. Prav lahko vidim na dno; ako bi šla čez, nama voda ne bo segala čez kolena."

„Poskusiva, Katrica, potem nama ne bo treba delati ovinka."

„A ni mogoče, Janez, bregova sta previsoka. Ti ne prideš niti dol niti gor. Kar sem pojdi, sila kola lomi."

Slepca pelje na potokov breg, vrže skrinjico na drugo stran ter stopi v vodo. Mladenič je to slišal in vprašal:

„Kaj pa delaš, Katrica?"

„Roke mi ovij okrog vratu in dobro se drži", odgovori dekle, potegne vojaka za roko k sebi in ga kljub ugovoru primora, da se pokori ljubeznjivemu povelju.

In nesla je težki tovor skozi vodo na drugi breg in rekla: „Janez, tam na bregu stoji vrba. — Poprimi veje in splezaj gor, ti že pomorem."

Storil je, kakor mu je rekla in brez truda stopil na kopno. Katrica je stopila k njemu in si vodo otresla iz obleke.

„Katrica", je rekel slepec. „Tebe je sama dobrota in ljubezen. Kako me boli, da ti nikdar ne bom mogel poplačati tolike prijaznosti in usmiljenosti."

„No, Janez, ali je vredno prazne besede razdirati zaradi tega?" mu deklica seže v besedo. „Solnce mi kmalu zopet posuši obleko. Zdaj le počasi za mano. V pol ure sva pri prvem zvoniku, tam bodeva počivala."

„Ali je voda v potoku čista?" vpraša on.

„Čista kot ribje oko", odgovori deklica; „ali si žejen? Čakaj, da ti prinesem požirek."

Med temi besedami je bila že odvezala vojni kotliček s tornistra, a vojak je rekel:

„Ne, Katrica, ne zaradi tega. Oči me silno peko; daj mi namočeno ruto, da si jih omijem, to mi bo dobro delo."

Stopila je k potoku, napolnila kotliček s čisto vodo, stopila k slepcu, vzela iz nedrija bel lanen robec in mu rekla:

„Sedi, da ti umijem oči, sicer si zmočiš svojo obleko."

Vojak je ubogal in sedel v travo s hrbtom proti solncu. Katrica mu je vzela senčilo z glave in mu oči umila z mokro ruto. Ker je rekel, da mu to dobro deje, mu je močila obraz in čelo, dokler ni odmaknil njene roke, rekoč:

„Nehaj, Katrica, je že dosti."

Ko je bila stopila malo vstran po senčilo, je slepec zdajci s čudnim vzkrikom planil pokonci ter roke iztegujoč proti tovarišici, tresoč se obstal, mrmrajoč nerazumljive besede.

„Moj Bog, Janez, kaj pa ti je?" vzklikne deklica ter preplašena skoči k njemu.

On pa jo rahlo odmakne ter prosi:

„Katrica, pojdi nazaj tja, kjer si bila, lepo te prosim!"

Čudeč se njegovemu izpremenjenemu glasu in nerazumljivemu veselju, ki mu je sijal z obraza, stori deklica, kakor je želel ter se ustopi nekaj korakov od njega. On pa odpre ugasle oči ter zakliče z iztegnjenimi rokami:

„Katrica, križani Bog! Videl sem te! Levo oko še ni popolnoma mrtvo!"

Ona je vztrepetala po celem telesu, kakor bi jo bila strela zadela; opotekajoč se gre proti vojaku, rekoč:

„Ne, ne, Janez, to ni mogoče! Ne daj, da zmorim od veselja! Solnce te je zmotilo, siromak!"

„Videl sem te", pravi vojak ves zbegan od veselja, „v temi, kakor senco. Levo oko še ni popolnoma mrtvo, ti pravim. — O Katrica, tvoje sinočnje sanje!"

Deklici se izvije iz grla krik, rezek, kakor da bi bil prišel iz izmučenih prs; trepetaje s povzdignjenimi rokami pade na kolena ter pošlje k Bogu tiho, a iskreno zahvalno molitev. Vojak jo je, dasi nerazločno in megleno, videl ter tudi pokleknil poleg moleče deklice.

Ta je bila tako vtopljena v hvaležno molitev, da ga ni opazila in nepremično klečala nekaj časa.

(Dalje prihodnjič.)